

Broj i brojevnost

U ovome se broju u rubrici *Članci i rasprave* nalazi pet radova. Veći se dio njih na ovaj ili onaj način bavi brojevima. Jedan se bavi brojem kao gramatičkom kategorijom, tj. jedninom ili množinom genitiva gradivnih imenica; drugi se bavi imenicama koje iskazuju brojeve, treći malim brojem učenika u nastavi hrvatskoga — kada jedan učitelj poučava samo jednoga učenika jezika u okviru fakultetskoga obrazovanja. Preostala manjina radova bavi se ovladanošću pravopisom inojezičnih učenika hrvatskoga i načinima izlaganja na skupovima.

Prvi rad raspravlja o brojevnim imenicama. Napisale su ga Jelena Cvitanušić Tvico, koja se bavi hrvatskim kao inim jezikom, a iskustvo predavanja inojezičnoga hrvatskoga osim na Sveučilištu u Zagrebu, gdje radi kao vanjska suradnica na Odsjeku za kroatistiku (*Croaticum*) stekla je i kao lektor u Njemačkoj (Sveučilište u Bonnu) i dr. sc. Milvia Gulešić Machata, znanstvena suradnica koja je osim na Odsjeku za kroatistiku, gdje je viša lektorica (*Croaticum*), bila lektoricom i na sveučilištima u Mađarskoj i Slovačkoj. Autorice najprije pokazuju kako su dosašnji opisi brojevnih imenica nepotpuni i različiti pa se zalažu za iscrpan opis koji je nužan svima, i učiteljima i učenicima. U brojevnice ubrajaju imenice tipa *dvojica* (*trojica, četvorica, petorica...*) i tipa *dvoje* (*troje, četvero / četvoro, petero...*), ali i imenicu *desetak*, tip *polovina* (*trećina, četvrtina, petina...*), tip *dvojka* (*trojka, četvorka...*), tip *sedmaš* (*osmaš...*) i druge koje I. Marković naziva brojevnim imenicama u širem smislu. Iz brojevnih imenica isključuju imenice tipa *petnaestak* (*dvadesetak, stotinjak...*) jer funkcioniraju kao količinski prilozi. U radu analiziraju brojevnice tipa *dvojica* i tipa *dvoje*, ne i ostale spomenute brojevnice jer one nisu teže usvojive. Autorice na kraju navode sva obilježja koja bi trebao imati opis brojevnih imenica na primjeru riječi *dvoje* i *dvojica*, dviju najčešćih brojevnih imenica iz Čestotnika.

Ana Grgić, koja se također bavi hrvatskim kao inim jezikom, a zaposlena je kao lektorica na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu (*Croaticum*), te dr. sc. Sanda Lucija Udier, znanstvena suradnica i voditeljica *Croaticuma*, odlučile su za hrvatski jezik provjeriti i razraditi opći opisivač ovladanoosti pravopisom na razini B1 Zajedničkoga europskoga referentnoga okvira za jezike, tj. ZEROJ-a: *govornik može proizvesti vezani tekst koji je obično posve razumljiv, a pravopis, interpunkcija i raspored teksta dovoljno su korektni da se tekst uglavnom može lako pratiti*. Istražile su ovladanoost

pravopisom govornika inojezičnoga hrvatskoga na razini B1 analizom dviju vrsta studentskih radova na temelju diktata i vođene pisane proizvodnje te upitnika kojim su oni iskazali svoje stavove o pravopisnoj važnosti, znanju, poučavanju i navikama. Pokazalo se da su govornici na toj razini sposobni ispravno zapisati gotovo sve riječi i rečenice hrvatskoga jezika koje čuju, ali kako usvojenost pravopisa često ovisi o usvojenosti leksika, s nepoznatim su riječima imali razumljivih poteškoća bez obzira na priličnu prozirnost odnosa hrvatskih fonema i grafema. Nisu uvijek dobro određivali granice riječi, veličinu početnoga slova, posebno u imenima mjesta, novina, knjiga, filma, blagdana. Nisu ovladali ni unutarrečeničnim granicama ni pisanjem posvojnih pridjeva koji se zapisuju malim početnim slovom. Još im se pojavljuju propusti u posebnim hrvatskim slovima (izvedenima poput *š* i dvoslovima), posebno u leksemima s grafemima *č* i *ć*, koji se počesto zamjenjuju). Autorice su istraživanjem potvrdile da usvojenost pravopisa u inojezičnih govornika ovisi o usvojenosti vokabulara, poznavanju izvanjezičnih činjenica, prijenosu iz materinskoga ili drugih poznatih jezika i stupnju njihove fonološko-grafemske svjesnosti.

Treći rad bavi se imenicama za voće i povrće kada označavaju tvari. One se ne pojavljuju samo u jednini kao ostale tvarne (nebrojive) imenice, nego i u množini, iako tada ne označavaju više vrsta istoga. Aida Korajac i Tanja Salak, obje vanjske suradnice Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, lektorice na Croaticumu, odlučile su provjeriti postoji li u takvu ponašanju sustav. Ispitale su 44 izvorna govornika upitnikom sa sintagmama poput *praviti pitu od jabuke* ili *voljeti sok od višnje* te 46 inojezičnih govornika. Utvrdile su da imenice jače uvjetuju kategoriju broja u genitivu nego glagol, da izvorni govornici *juhu*, *sok* i *sladoled* češće stavljaju u jedninu, a *marmeladu* u množinu bez obzira na glagol (množinu češće rabe i uz *kolače* i *pite*, no u upitniku su ta dva primjera uz glagol *praviti* pa se ne može zaključiti je li to ovisno o glagolu ili o imenici). Autorice pretpostavljaju da jednina označava neosviještenu količinu pa je gradivni genitiv više obavijest o okusu (*sok od višnje*), dok množina označava osviještenu količinu pa gradivni genitiv obavještava i o količini (*sok od višanja*). Trebalo bi sustavno mijenjajući samo glagole, pa onda imenice u akuzativu, a napokon i prijedložne genitive, vidjeti kako pojedine riječi u navedenim sintagmama utječu na odabir broja. U svakomu slučaju, autorice su u radu pokazale da se inojezični govornici razlikuju u svojem odabiru od izvornih govornika jer se češće koriste jedninom te pokazuju manju raznolikost odabira broja nego izvorni govornici.

Hrvatskomu se stranci poučavaju već stoljećima. Vrijedno se prisjetiti da je u 16. i 17. stoljeću katolička Crkva odlučila hrvatski jezik kao most među slavenskim narodima podići na razinu svjetskoga jezika (o čemu je Stjepan Krasić objavio knjigu i na engleskome). Nazivano i individualnim

poučavanjem ili individualnom nastavom, poučavanje pojedinca jedan je od najčešćih načina poučavanja, ali privatno ili u školama stranih jezika, ne i na sveučilištima. Lidiya Ban i Darko Matovac s Filozofskoga fakulteta Trakijanskoga sveučilišta u turskome mjestu Edirne (lat. *Hadrianopolis*), blizu grčke i bugarske granice, na temelju vlastitoga iskustva i dostupne engleske literature u svojem se radu bave takvom vrstom nastave. Ona se na engleskome popularno naziva trosložnim izrazom *one to one* koji se zbog igre riječima ne odražava u hrvatskomu (peterosložnomu) prijevodu *jedan na jedan* (engleski uključuje i jedan jednomu, i jedan za jednoga, a u govoru i *jedan-dva-jedan*, tj. 1-2-1). U prvomu dijelu rada autori predstavljaju općenita obilježja pojedinačnoga poučavanja jezika: okolnosti (priručnici i materijali, prostori, položaj u prostoru, načini predavanja i pristupi), odnos učitelja i učenika (uloge i stavovi učitelj, neravnopravnost položaja, nadomještavanje sugovornika, povlašteni položaj učenika), motiviranost. Potom donose kratak prikaz slučaja na temelju kratkoga upitnika. Ovaj će rad biti koristan učiteljima inojezičnoga hrvatskoga i na razini osnovnoga i srednjega obrazovanja jer su mnogi od iznesenih podataka primjenljivi na sve vrste učenika, samo ih mlađi ne moraju nužno biti svjesni. To je posebno važno danas kada se sve više stranih učenika školuje u Hrvatskoj.

Rad o izlaganjima poglavito na znanstvenim skupovima autorice Zrinke Jelaske, s Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, radi mrežne je dostupnosti objavljen u ovom broju dopuštenjem uredništva bratskoga časopisa *Jezik*, u kojemu je prvi put tiskan. Tema je, nažalost, i dalje aktualna kao i prije više od četvrt stoljeća. Progovara o pet načina kako sudionici znanstvenih skupova izlažu svoje radove (čitanje naglas, govorenje napamet prethodno napisanoga teksta, prikriveno čitanje pripremljenog govora, pripremljen govor, govor napamet s bilješkama i nepripremljen govor), a kako to djeluje na slušatelje i njihovo primanje izloženoga.

U rubrici *Prikazi* Mia Lugović, vanjska suradnica Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (*Croaticum*), predstavila je vrlo vrijednu i već zapaženu, štoviše izrazito cijenjenu, posebno među mlađim kroatistima, knjigu Ivana Markovića *Uvod u morfologiju*.

U rubrici *Kronike* Sanda Lucija Udier i Josip Lasić s Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Splitu kratko su prikazali *Erasmusov međunarodni jezični tjedan* koji se održao u estonskim mjestima Tallin i Pärnu od 15. do 19. listopada ove godine.

Na korist vam i ugodu bilo, dragi čitatelji.

Glavna urednica